

UOT: 338.439 (470.24)

AZƏRBAYCANDA ƏRZAQ TƏHLÜKƏSİZLİYİNİN MÖVCUD VƏZİYYƏTİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ VƏ YAXŞILAŞDIRILMASI YOLLARI**A. M. HÜSEYNOV****Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti**

Cəmiyyətin ərzaq məhsullarına ehtiyacını təmin etmək bütün dövrlərdə əhəmiyyətli olmuş və heç vaxt öz əhəmiyyətini itirməmişdir. Müstəqillik dövründə iqtisadi sahədə ölkəmizdə bir sıra tədbirlər görülmüş və bu sahədə nailiyyətlər əldə olunmasına baxmayaraq, hələdə bir sıra həllini tapmayan problemlər qalmaqdadır. Ona görə də, bu məqalədə statistik məlumatlar əsasında ərzaq təhlükəsizliyinin vəziyyətinə baxılır və yaxşılaşdırılması yolları araşdırılır.

Açar sözlər: *globalaşma, ərzaq təhlükəsizliyi, qidalanma norması, yerli istehsal, iqtisadi siyasət, struktur dəyişiklikləri, istehlak normaları və i.ə.*

Qloballaşmanın gücləndiyi müasir dövrdə ərzaq təhlükəsizliyi problemi ölkədə daxili çərçivədən çıxmış və beynəlxalq xarakter almışdır. Bu, ərzaq təhlükəsizliyinin ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin prioritet istiqamətlərindən biri olduğunu göstərir. Dünyada gedən dəyişiklikləri, xüsusilə də kənd təsərrüfatının inkişafındakı meyilləri nəzərə alaraq, aydın olur ki, yaxın gələcəkdə ərzaq probleminin həlli çox mürəkkəb və dünyəvi məsələlərdən biri kimi qalacaqdır. Bu, hər şeydən əvvəl dünyada əhalinin sayının sürətlə artması, bir sıra ölkələrdə ərzaq məhsulları istehsalının tələbatdan geri qalması və s. əlaqədardır. Bu meyil özünü iqtisadi cəhətdən zəif inkişaf etmiş ölkələrdə daha qabarıq şəkildə göstərir. Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, insanların normal qidalanması problemi iqtisadi inkişafın bütün dövrlərində öz aktuallığı ilə digər problemlərdən seçilmişdir. 1946-cı ildə BMT-nin nəzdində Kənd Təsərrüfatı və Ərzaq Təşkilatının (FAO) yaradılması da ərzaq təhlükəsizliyinin aktual problem olaraq qaldığını və beynəlxalq xarakter daşdığını əyani şəkildə sübut edir.

Ərzaq təhlükəsizliyi həm də sosial-iqtisadi və fizioloji əhəmiyyət kəsb edir. Çünki o, kalori, protein zülal, karbohidratlar və digər maddələrin qidada çatışmamazlığının qarşısının alınması üçün tələbatın qida enerjisi ilə normal ödənilməsi deməkdir. İnsanların kaloriliyi aşağı olan məhsullarla qidalanması tələbatı ödəyə bilmir. Bu isə öz növbəsində onların fizioloji qida norması çərçivəsində yaşamaları üçün müəyyən problemlərin meydana çıxmasına səbəb olur. Lakin ayrı-ayrı ölkələrdə ərzaq məhsullarına olan tələbatın ödənilməsində müxtəliflik vardır. Bu, bir sıra səbəblərlə əlaqədardır. Bunlardan biri istər ölkə daxilində, istərsə də ölkələr arasında iqtisadi inkişaf səviyyəsində müxtəlifliyin olmasıdır. Odur ki, problem araşdırılarkən bir qayda olaraq qidalanma və hər nəfərə düşən gəlirlərin səviyyəsi ilə tələbatın ödənilməsinin real vəziyyəti bir-biri ilə müqayisə edilir. Bu zaman istifadə olunan qidalanma standartları milli və beynəlxalq təşkilatlar,

məsələn, BMT-nin Kənd Təsərrüfatı və Ərzaq Təşkilatı (FAO) və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) tərəfindən işlənib hazırlanır. FAO-nun məlumatına əsasən ağır fiziki əməklə məşğul olan hər bir adam üçün orta hesabla bir gündə 4,5-5,0 min kkal, zehni əməklə məşğul olan adam üçün isə 3,0 min kkal-a malik olan ərzaq məhsulları tələb olunur [1, s. 79-80].

Lakin bu o demək deyildir ki, FAO-nun hazırladığı standartlar bütün ölkələr üçün məcburidir. Başqa sözlə, bəzi ölkələr FAO-nun standartlarını qənaətləndirici saymır və deməli, qəbul etmirlər. Onlar bunu iqlimin, işin xarakterinin, xalqın qidalanma ənənələrinin, cins və yaş tərkibinin təsiri, həmin standartlardan kənaraçıxma hallarının mümkünlüyü ilə əlaqələndirirlər.

Ərzaq təminatı müəyyən olunarkən kliniki, biokimyəvi, sosioloji və digər amillər nəzərə alınmaqla orqanizmin qidalanma səviyyəsi müəyyən edilir. Mütəxəssislərin fikrincə, orqanizmin normal fəaliyyət göstərməsi üçün gündəlik qida norması orta hesabla 2500-3500 kkal olmalıdır. Qidalanmanın 1000-1500 kkal-dan aşağı olması isə insanın ömrünü qısaldır və ölümə nəticələnə bilər. Qidalanmanın keyfiyyətinə qiymət verərkən yalnız onun strukturu və qida balansı ilə kifayətlənmək düzgün olmazdı. Bunlarla yanaşı, insanların sağlamlığı üçün təhlükəli olan məhsullardan istifadənin də nəzarət altında saxlanması olduqca ciddi problemlərdəndir.

Beləliklə, nəzərdən keçirilənləri ümumiləşdirərək belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, ərzaq təhlükəsizliyi olduqca mürəkkəb və çoxtərəfli bir problem olmaqla, bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədə olan və fəaliyyət göstərən bir çox məsələlərin nəzərə alınmasını, bu sahədə vəziyyətin yaxşılaşdırılması üçün araşdırmaların aparılmasını zəruri edir.

Məlum olduğu kimi, ölkə əhalisinin ərzaq məhsulları ilə təmin olunması iki yolla həyata keçirilə bilər. Bunlardan biri yerli istehsal, digəri isə xaricdən idxal olunan məhsullar hesabına təmin olunmadır. Milli və

iqtişadi təhlükəsizliyin tərkib hissəsi olan ərzaq təhlükəsizliyi əhalinin tələbatının əsas etibarilə yerli istehsal hesabına ödənilməsinin təmin edilməsi üzrə kompleks tədbirləri özündə ehtiva edir.

Müstəqillik dövründə ölkəmizdə əhalinin ərzaq məhsulları ilə təmin olunmasının yaxşılaşdırılması sahəsində bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsinə baxmayaraq, hələ də bəzi məhsullar üzrə idxaldan asılılıq səviyyəsi yüksək olaraq qalır. Odur ki, müasir dövrdə Azərbaycan dövlətinin iqtisadi siyasətinin prioritetlərindən biri əhalinin ərzaq məhsulları ilə təmin edilməsinin daha da yaxşılaşdırılmasıdır. Məlum olduğu kimi, ərzaq təhlükəsizliyinə qiymət verərkən müxtəlif

göstəricilərdən istifadə olunur. Bunların içərisində hər nəfərə görə ərzaq təyinatlı kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı və istehlakı göstəriciləri, onların fizioloji normalarla müqayisəsi, idxaldan asılılıq faizi və s. xüsusi yer tutur. BMT-nin Kənd Təsərrüfatı və Ərzaq Təşkilatının (FAO) müəyyən etdiyi kimi hər bir ölkənin ərzaq məhsullarına olan tələbatının ən azı 70%-i yerli istehsal, yerdə qalan hissəsi isə idxal kanalları hesabına təmin olunmalıdır. Ölkənin ərzaq təminatında idxal kanallarının xüsusi çəkisinin 30%-dən yüksək olması onun xaricdən asılılığının və sosial gərginliyin artmasına səbəb ola bilər. Bununla əlaqədar olaraq yaxın gələcəkdə ölkə əhalisinin ərzaq məhsulları ilə daha yaxşı təmin olunması Azərbaycan Dövlətinin iqtisadi siyasətinin prioritetlərindən, habelə aqrar siyasətinin əsas tərkib hissələrindən biri olaraq qalır. Ölkəmizin əlverişli təbii-iqlim şəraitinə, münbit torpaqlara malik olması nəinki yalnız ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasına, həm də strateji cəhətdən yüksək keyfiyyətli və rəqəbatqabiliyyətli məhsulların istehsalını təşkil edib dünya bazarlarına çıxarmağa imkan verir. Bunu aqrar iqtisadçıların fikirləri də təsdiq edir. Belə ki, i.e.d., professor B.X.Ataşovun fikrincə ərzaq məhsulları istehsalı ölkəmizin malik olduğu mövcud potensiala və imkanlara uyğun gəlir. Onun fikrincə, bunun başlıca səbəbləri ehtiyatlardan səmərəli istifadə olunmaması, suvarma sistemlərinin köhnəlməsi, istehsalçıların maddi-texniki vəziyyətlərinin zəif olması, kənddə məhsulların saxlanması, qablaşdırılması və emalı müəssisələrinin azlığı etməsi, mövcud avadanlıqların yararsız vəziyyətə düşməsi, maliyyə vəsaitinin çatışmaması, suvarma suyundan qənaətlə istifadə olunmaması, daxili bazarın tələb olunan səviyyədə qorunmaması və s.-dən ibarətdir [2, s.115-116].

Bunların nə dərəcədə həqiqətə uyğun olduğuna inanmaq üçün əvvəlcə ölkəmizin ərzaq təhlükəsizliyinin mövcud vəziyyətini qiymətləndirmək lazımdır.

Bunun haqqında 1-ci cədvəldəki məlumatlara əsasən mühakimə yürütmək olar.

Cədvəl 1. Azərbaycan Respublikasında əhalinin hər nəfərinə görə ərzaq məhsalı kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının dinamikası, kq, (Yuxarı Qarabağın erməni əhalisi də daxil olmaqla)

Sıra №-si	Məhsulların adları	İllər							2014-cü ildə %-lə	
		2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2000-ci ilə nisbətən	2005-ci ilə nisbətən
1	Taxıl	187	244	215	261	294	306	244	130,5	100,0
2	Kartof	58	127	105	102	104	105	86	148,3	67,7
3	Tərəvəz	97	133	131	132	131	131	125	128,9	94,0
4	Meyvə və giləmeyvə	56	71	78	81	84	87	86	153,6	121,1
5	Ət (kəsilmiş çəkiddə)	19	24	28	29	31	32	31	163,2	129,2
6	Süd	128	147	170	177	185	193	195	152,3	132,7
7	Yumurta, ədəd	67	103	130	110	132	149	164	244,8	159,2

1-ci cədvəldəki məlumatlardan aydın görünür ki, ölkəmizdə 2000-ci ilə nisbətən 2014-cü ildə hər nəfərə görə taxıl istehsalı 30,5%, kartof istehsalı 48,3%, tərəvəz istehsalı 28,9%, meyvə və giləmeyvə istehsalı 53,6%, yumurta istehsalı isə 144,8% artmışdır. Lakin 2014-cü ilin məlumatları ilə 2005-ci ilin məlumatlarını müqayisə etdikdə, bu sözləri demək olmaz. Belə ki, 2005-ci ilə nisbətən 2014-cü ildə hər nəfərə görə istehsal olunan taxılın miqdarı dəyişməmiş, kartof istehsalı, əksinə, 32,3%, tərəvəz istehsalı 6,0% azalmış, meyvə və giləmeyvə istehsalı 21,1%, kəsilmiş çəkiddə ət istehsalı 29,2%, süd istehsalı 32,7%, yumurta istehsalı isə 59,2% artmışdır. Bəzi məhsullar üzrə hər nəfərə görə məhsul istehsalının azalmasının başlıca səbəbi kimi müqayisə olunan dövrdə onların ümumi həcmnin azalmasını və əhalinin sayının artmasını göstərmək olar. Müqayisə aparılan dövrdə hər nəfərə görə məhsul istehsalındakı qalxıb-enmələr onların ümumi həcmnin artırılması üçün istifadə edilməmiş ehtiyat mənbələrinin olduğunu deməyə əsas verir. Bu məqsədlə əkin sahələrinin strukturunun təkmilləşdirilməsi yolu ilə ərzaq məhsalı bitkilər arasında düzgün proporsiyaların yaradılmasına, heyvanların cinsinin və yem bazasının yaxşılaşdırılmasına xüsusi diqqət yetirilməsi olduqca vacibdir.

2000-ci ildən başlayaraq əkin sahələrinin qurulmasının təkmilləşdirilməsi və mal-qaranın cins tərkibinin yaxşılaşdırılması nəticəsində ölkəmizdə əhalinin hər nəfərinə görə istehlak olunan ərzaq məhsullarının miqdarında müəyyən dəyişikliklər olmuşdur. Bunu 2-ci cədvəldəki məlumatlardan daha aydın görmək olar.

2-ci cədvəldəki məlumatlardan aydın görmək olur ki, 2000-2014-cü illərdə ölkədə hər nəfərə görə istehlak olunan əsas ərzaq məhsullarının miqdarı demək olar ki, bütün məhsullar üzrə artmış, yalnız taxıl və taxıl məhsulları üzrə azalmış, süd və süd məhsulları, habelə şəkər və qənnadı məmulatı üzrə dəyişməz qalmışdır.

Lakin qeyd etmək lazımdır ki, yalnız əhalinin ərzaq məhsulları ilə təmin olunmasını səciyyələndirən göstəricilərin nəzərdən keçirilməsi ilə kifayətlənmək olmaz. Həm də əhalinin hər nəfərinə görə faktiki istehlak olunan məhsulların miqdarını tövsiyə olunan minimum istehlak norması ilə müqayisə etmək lazımdır.

Cədvəl 2. Azərbaycan Respublikasında il ərzində əhalinin hər nəfərinə görə istehlak olunan ərzaq məhsullarının dinamikası, kq

Sıra №-si	Məhsulların adları	İllər							2014-cü ildə %-lə	
		2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2000-ci ilə nisbətən	2005-ci ilə nisbətən
1	Taxıl və taxıl məhsulları	158,3	156,5	153,4	147,7	144,3	141,6	139,8	88,3	89,3
2	Ət və ət məhsulları	22,1	29,4	31,5	32,4	33,5	33,8	33,8	152,9	115,0
3	Süd və süd məhsulları	154,3	274,8	292,5	293,7	294,4	285,0	274,2	177,7	99,8
4	Yumurta, ədəd	112	126	131	144	155	155	158	141,1	125,4
5	Balıq və balıq məhsulları	2,3	6,6	6,9	6,9	7,1	7,1	7,2	313,0	109,1
6	Şəkər və qənnadı məmulatı	16,8	30,8	31,5	32,0	31,7	31,5	30,6	182,1	99,4
7	Bitki yağları	3,1	8,3	8,8	9,3	9,9	9,9	10,3	332,3	124,1
8	Kartof	34,2	48,5	54,6	59,3	63,1	64,2	71,3	208,5	147,0
9	Bostan-tərəvəz məhsulları	72,4	77,9	87,1	92,9	98,5	103,8	106,4	147,0	136,6
10	Meyvə, giləmeyvə və üzüm	41,7	54,5	65,0	68,5	74,8	75,2	77,2	165,3	141,7

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 30 aprel 2009-cu il tarixli qərarı ilə hər nəfərə görə aşağıdakı istehlak normaları müəyyən edilmişdir (kq-la): taxıl və taxıl məhsulları – 96,1; kartof – 44,2; bostan-tərəvəz məhsulları -96,1; meyvə-giləmeyvə-47,0; ət və ət məhsulları – 27,9; süd və süd məhsulları - 209,2; balıq və balıq məhsulları -5,0; yumurta -139 ədəd və i.ə.

2-ci cədvəldəki məlumatlardan aydın görmək olur ki, 2014-cü ildə hər nəfərə görə faktiki məhsul istehlakını Nazirlər Kabinetinin müəyyən etdiyi normalarla müqayisə etdikdə faktiki istehlak tövsiyə olunan normanın taxıl və taxıl məhsulları üzrə 104,5%-i, kartof üzrə 161,3%-i, bostan-tərəvəz məhsulları üzrə 110,5%-i, 164,3%-i, ət və ət məhsulları üzrə 121,1%-i, süd və süd məhsulları üzrə 131,1%-i, balıq və balıq məhsulları üzrə 144,0%-i, yumurta üzrə 113,7%-i təşkil edir. Buradan da belə bir nəticə çıxarmaq olar ki, hər nəfərə görə faktiki istehlak edilmiş ərzaq məhsullarının miqdarı müəyyən edilmiş normadan çoxdur. Lakin qeyd etmək lazımdır ki, buna tamamilə yerli istehsal hesabına nail olunmamışdır.

Araşdırmalar göstərir ki, ölkəmizin kənd təsərrüfatı əhalinin bir sıra ərzaq məhsullarına və bu sahənin xammallarından hazırlanan qida məhsullarına olan tələbatını ödəyə bilmədiyinə görə onların bir hissəsi xaricdən idxal olunur. Bu məhsullara taxıl, ət və

ət məhsullarını, süd və süd məhsullarını misal göstərmək olar. Bu isə bəzi məhsullar, xüsusilə də taxıl üzrə ölkənin idxaldan asılı olduğunu deməyə əsas verir. Belə ki, bu göstərici taxıl üzrə 2007-ci ildə 43,0%-ə, 2008-ci ildə 36,8%-ə, 2009-cu ildə 26,0%-ə, 2012-ci ildə 35,7%-ə, 2013-cü ildə 36,1%-ə, ərzaq buğdası üzrə isə müvafiq olaraq 52,0; 44,3; 30,8; 51,1; 43,2 və 44,0%-ə bərabər olmuşdur.

Dünya təcrübəsində artıq çoxdan sübut olunmuşdur ki, taxıl istehsalı ət, süd, yumurta və digər heyvandarlıq məhsulları istehsalının artırılması üçün baza rolunu oynayır. Bu mənada taxılçılıq ölkəmizin aqrar bölməsinin inkişaf etdirilməsinin prioritet istiqamətlərindən biridir. Ölkənin taxıla olan tələbatının yerli istehsal hesabına ödənilməsi üçün məhsul istehsalçıların məhsuldar bitki sortlarının toxumları ilə təmin olunması, bu sahədə toxumçuluqla məşğul olan özəl qurumların şəbəkəsinin genişləndirilməsi müsbət nəticələr verə bilər.

Dövlət, kənd təsərrüfatında qazanan nailiyyətləri qoruyub saxlamaq üçün iqtisadiyyatın bu bölməsi üçün subsidiyalar və güzəştli kreditlər verir. Elmi-tədqiqat institutlarında istehsal

olunan məhsuldar toxumların dəyərinin 30-40%-ə qədər dövlət tərəfindən ödənilir. Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıları yanacağı 50%, gübrəni isə 50-75% güzəştə satın alırlar. Bunlar idxaldan asılılığın azalmasında çox mühüm rol oynayır. Bundan başqa hər il, Almaniyadan və başqa ölkələrdən yüksək məhsuldarlıqlı cins heyvanları satın alınır və güzəştli qiymətlərlə fərdi sahibkarlar və ailə kəndli təsərrüfatlarına satılır. Aqrar sahədə gələcəyə istiqamətləndirilən fəaliyyət növlərindən biri də iri fermer təsərrüfatlarının yaradılmasıdır. Ölkəmizdə son illərdə bu istiqamətdə görülən işlər təqdirəlayiqdir. Çünki Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İ.Əliyev cənablarının dediyi kimi «taxılçılıqda 20-ə yaxın iri fermer təsərrüfatı yaradılmışdır. Bu təsərrüfatlarda bir hektarda məhsuldarlıq 55-60 sentnerdir. Yəni, ümumi məhsuldarlıqdan 2 dəfə çoxdur («Azərbaycan» qəzeti, 11 noyabr 2015-ci il).

Bütün bu deyilənləri ümumiləşdirərək belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, idxaldan asılılıq aradan qaldırılmasa, bu, gələcəkdə sosial gərginliyə səbəb ola bilər. Odur ki, hətta ölkədə taxıl istehsalı baha başa gəlsə də onun istehsalını hər vasitə ilə artırmağa çalışmaq lazımdır. Finlandiyada məhz belə edirlər. Başqa sözlə, Finlandiyada taxıl istehsalı ABŞ-dakına nisbətən 4 dəfə baha başa gəlsə də, yenə də ölkə daxilində taxıl istehsalının artırılmasına üstünlük verilir. Bu sahədə dövlət dəstəyi çox mühüm rol

oynayır. İnkişaf etmiş ölkələrin hamısında kənd təsərrüfatına dövlət dəstəyi məhsul istehsalının artırılmasına öz töhfəsini verir. Məsələn, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına çəkilən xərclərin Almaniyada, Kanadada, ABŞ-da və Fransada 42-52%-i, Skandinaviya ölkələrində isə 60-80%-i dövlətin payına düşür. Avropa İttifaqına daxil olan ölkələrdə büdcədən ayrılan subsidiyalar fermer təsərrüfatları gəlirlərinin 50%-dən çoxunu təşkil edir [3, s.216-217].

Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasında ölkənin daxili bazarının xarici rəqabətdən qorunması da çox mühüm rol oynayır. Ona görə də Avropa

ölkələrində olduğu kimi, ölkəmizin daxili ərzaq bazarının gömrük sistemi və digər iqtisadi vasitələrin köməyi ilə xarici təsirlərdən qorunması ən mühüm vəzifələrdən biridir. Lakin bütün bunlar xaricdən məhsul idxalının tamamilə aradan qaldırılması anlamına gəlməməlidir. Bu beynəlxalq qaydalara da uyğun gəlmir. Bizə elə gəlir ki, daxili bazara ölkədə istehsalı mümkün olmayan məhsulların gətirilməsi daha məqsədəuyğundur. Deməli, yuxarıda nəzərdən keçirilənlərin hamısı Azərbaycan Respublikasında ərzaq təhlükəsizliyinin yaxşılaşdırılmasına öz töhfəsini verə bilər.

ƏDƏBİYYAT

1. Ağazeynal A.Qurbanzadə. Aqrar strukturun regional inkişaf modeli: iqtisadi-coğrafi konsepsiyası. Bakı, "Elm" nəşriyyatı, 2004-cü il, 431 s. 2. B.X.Ataşov. Ərzaq təhlükəsizliyinin aktual problemləri. Bakı, "Elm" nəşriyyatı, 2005-ci il, 335 s. 3. Oqtay Məmmədli, Mürsəl İsmayilov, Fəzil İsmayilov. Milli iqtisadiyyatın tənzimlənməsi. Dərslik, Bakı, «MBM» nəşriyyatı, 2014-cü il, 623 s. 4. Azərbaycanın Statistik göstəriciləri 2010, 2014 və 2015. Bakı, "Səda" nəşriyyatı, 2010-cu il, 837 səhifə; 2014-cü il, 809 səhifə; 2015-ci il, 811 səhifə.

Оценка современного состояния продовольственной безопасности в Азербайджане и пути её улучшения

А. М. Гусейнов

Обеспечение потребности членов общества продовольственными продуктами имело во все времена большое значение и никогда его не теряло. Несмотря на то, что во время независимости в ряде проведенных целенаправленных мер а нашей стране в этой сфере экономики были достигнуты ряд достижений, еще остались некоторые проблемы, решения которых необходимо. Поэтому, в этой статье состояние продовольственной безопасности рассматривается на основе конкретных статистических данных и исследуются пути их улучшения.

Ключевые слова: глобализация, продовольственная безопасность, нормы питания, местное производство, экономическая политика, структурные изменения, нормы потребления и т.д.

Assessment of the current state of food security in Azerbaijan and ways of its improvement

A. M. Hüseynov

Ensuring the needs of society in food products it has been at all times the importance and never lost. Despite the fact that at the time of independence in a number of targeted measures and held our country in the economic sphere have been achieved a number of achievements, there are still some problems that need solutions. Therefore, this article examines the state of food security on the basis of specific statistical data and study ways to improve them.

Key words: globalization, food safety, nutrition standards, local production, economic policies, structural changes, consumption rates etc.